

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

S A L D O =

= 2 0 0 8

Et samfunnsregnskap
for likestilling
og diskriminering

ASA-styrene	58
Kvinner blir styremedlemmer, men ikke styreledere	58
Statlige styrer, råd og utvalg	59
Store forskjeller i departementene	59
Unge er underrepresentert	59
Entreprenørskap	60
To av tre gründere er menn	60
Media	61
Flere kvinnelige redaktører enn før	61
Topp- og bunnotering	61
Ombudet mener	62

*****

VOLD OG HATKRIMINALITET **64**

Vold i nære relasjoner	66
Drap	67
Voldtekt	68
Menneskehandel	69
Kjønnslemlestelse	71
Tvangsekteskap	71
Hatkriminalitet	72
Topp- og bunnotering	73
Ombudet mener	74

*****

ÅRETS TILLEGGSPOST
LEVEKÅR **78**

Diskriminering	80
Synlig innvandrerbakgrunn – økt diskriminering	80
Diskriminering i offentlig sektor	81
Samer	81
Nasjonale minoriteter	82
Det nytter å klage	82
Lover mot trakassering og diskriminering	83
Felles ekteskapslov	84
Likestilling i hjemmet	84
Høye fødselstall	84
Far tar lite foreldrepermisjon	85
Bedre barnehagedekning	86
Husarbeid	87

Helse	87
Kvinner lever lenger, men har flere sykdommer	87
30 år med abortlov	89
Arbeidsrelatert sykdom	89
Uførepensjon	90
Innvandrere vurderer helsen sin som dårligere	91
Lesbiske og homofile med innvandrerbakgrunn	91
Lesbiske og homofile i møte med helsevesenet	92
Idrett	92
Kvinner er fysisk mer aktive enn menn	92
Flest mannlige trenere og ledere	94
Idretten for alle?	94
Topp- og bunnotering	95
Ombudet mener	96

*****

OM LDO **100**

LIKESTILT – BARE PÅ PAPIRET?

2008 har vært et godt år for likestillingen i Norge, når det gjelder lovgivning. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er vedtatt av Stortinget og vil gi personer med nedsatt funksjonsevne diskrimineringsvern på alle samfunnsområder. En ny ekteskapslov gir lesbiske og homofile rett til å gifte seg og å bli vurdert som adoptivforeldre. I tillegg får lesbiske rett til assistert befruktning på linje med heterofile. Selvstendig næringsdrivende har fått fulle rettigheter til foreldrepenger. Far har fått utvidet sin fedrekvote med to uker.

Forbedringene i lovverket betyr ikke at alt går i riktig retning for likestillingen. I år som i fjor inneholder vårt samfunnsregnskap for likestilling og diskriminering en rekke negative tall. For eksempel har lønnsforskjellene økt mellom kvinner og menn. Kvinnene jobber fortsatt mye mer deltid enn menn og ofte mer enn de selv ønsker. Det koster dem dyrt

når de blir eldre. Antall kvinnelige minstepensjonister øker.

Årets SaLDO har fått en tilleggspost som omhandler levekår. Stikkord er helse, idrett, diskriminering av spesielt utsatte grupper, og arbeid i hjemmet. Den skjeve fordelingen av omsorgsarbeidet er en av hovedårsakene til at kvinner sakker akterut når det gjelder lønn og pensjon. Selv om stadig flere fedre velger å ta ut fedrekvoten, tar kvinner fortsatt nesten 90 prosent av foreldrepermisjonen. Far må få lovfestet rett til en tredel av foreldrepermisjonen og selvstendig rett til opptjening av foreldrepenger.

Å kunne forsørge seg selv er en forutsetning for reell likestilling. Det gjelder alle. I dag står altfor mange med innvandrerbakgrunn eller nedsatt funksjonsevne utenfor arbeidsmarkedet. I tillegg er personer med innvandrerbakgrunn, kvinner og ungdom overrepresentert i næringer som er preget av midlertidige kontrakter, dårlige

arbeidsvilkår og manglende tilsyn. Vi mangler viktig kunnskap om denne delen av arbeidslivet.

Lovfestede rettigheter og plikter er nødvendig, men gir i seg selv ingen garanti for reell likestilling. Neste år er det 30 år siden likestillingsloven trådte i kraft og 50 år siden Norge undertegnet ILO-konvensjonen om likelønn. Tallene i årets SaLDO viser at forskjellene ikke er fjernet, til tross for godt innarbeidet lovverk. Det er ingen grunn til å lene seg tilbake og tro at resultatene kommer av seg selv, bare regelverket er på plass.

Oslo, november 2008

Beate Gangås
Likestillings- og
diskrimineringsombud

UTDANNING OG FORSKNING

Gutter og jenter velger tradisjonelt når det gjelder utdanning. På videregående skole er yrkesfaglige linjer ekstremt kjønnsdelte. Noen av linjene har nesten utelukkende elever av ett kjønn. Skal det kjønnsdelte arbeidsmarkedet brytes, må flere gutter og jenter ta utradisjonelle utdanningsvalg.

Det er vanligere for jenter enn for gutter å ta utdanning utover grunnskolen. Forskjellen er størst mellom gutter og jenter uten innvandrerbakgrunn, men den samme tendensen gjelder også ungdom med innvandrerbakgrunn.

Det er flere gutter enn jenter som slutter underveis på videregående skole. Gutter med innvandrerbakgrunn har høyest risiko for å droppe ut.

Kvinner er i flertall i høyere utdanning. Samtidig har det blitt flere kvinner på studier som tidligere har vært manddominerte. Andelen kvinner som tar doktorgrad har økt. Om lag halvparten er nå kvinner. Likevel er det få kvinnelige ansatte i vitenskapelige stillinger ved universiteter og høyskoler.

Det er mindre vanlig med høy utdanning blant personer med nedsatt funksjonsevne enn i befolkningen sett under ett. Generelt fører utdanning til høyere yrkesdeltakelse. Denne sammenhengen er enda sterkere for personer med nedsatt funksjonsevne enn for befolkningen generelt.

UTDANNING OG FORSKNING

SALDO=6

$$\text{SALDO} = 2+1+7+10+4+7+8 = 39/7 = 6 \text{ POENG}$$

POENGBEREGNING

Poeng regnes ut fra reell situasjon i forhold til ideell situasjon, og gir uttrykk for grad av måloppnåelse. Full måloppnåelse gir 10 poeng.

- kvinner
- menn
- andre faktorer

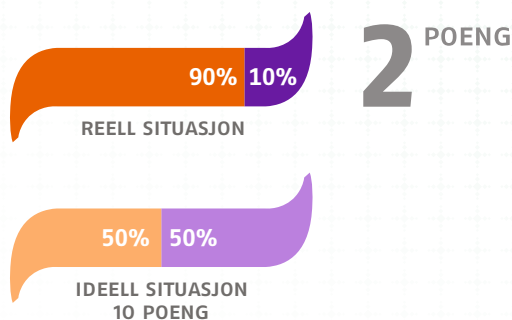
1. Elever, helse- og sosialfag

	jenter	gutter
2007	90%	10%
2006	89%	11%
2005	89%	11%

Kilde: SSB

MÅL: Lik kjønnsfordeling

MÅLOPPNÅELSE: $10/50 = 20\% = 2$ poeng

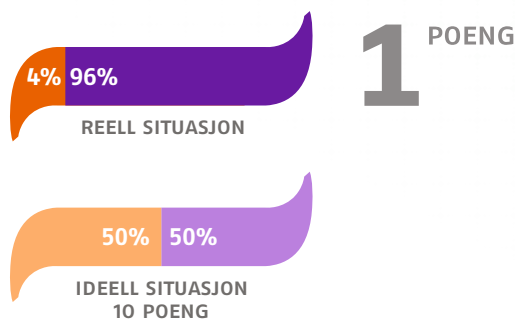
2. Elever, bygg- og anleggsteknikk

	jenter	gutter
2007	4%	96%
2006	4%	96%
2005	4%	96%

Kilde: SSB

MÅL: Lik kjønnsfordeling

MÅLOPPNÅELSE: $4/50 = 8\% = 1$ poeng

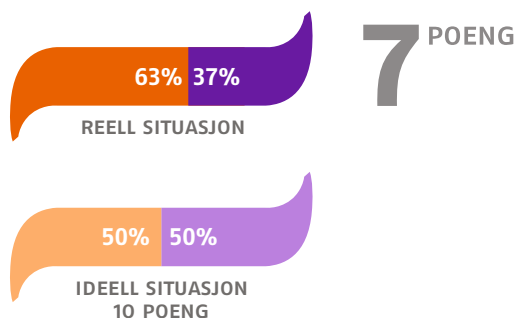
3. Uteksaminerte kandidater, universiteter og høyskoler

	kvinner	menn
2007	63%	37%
2006	62%	38%
2005	62%	38%

Kilde: SSB

MÅL: Lik kjønnsfordeling

MÅLOPPNÅELSE: $37/50 = 74\% = 7$ poeng

4. Stipendiater

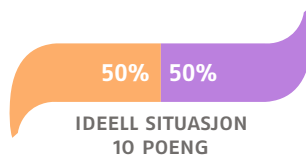
	kvinner	menn
2007	50%	50%
2006	49%	51%
2005	47%	53%

Kilde: NSD

MÅL: Lik kjønnsfordeling
MÅLOPPNÅELSE: 50/50 = 100% = 10 poeng

10 POENG

5. Professorer

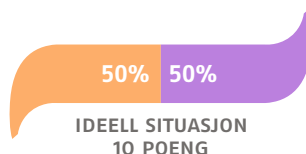
	kvinner	menn
2007	18%	82%
2006	16%	84%
2005	17%	83%

Kilde: NSD

MÅL: Lik kjønnsfordeling
MÅLOPPNÅELSE: 18/50 = 36% = 4 poeng

4 POENG

6. Andel personer med høy utdanning som er i arbeid

	personer med nedsatt funksjonsevne	befolkningen
2007	61%	87%
2006	63%	86%
2005	58%	88%

Kilde: SSB

MÅL: Lik andel for personer med og uten nedsatt funksjonsevne
MÅLOPPNÅELSE: 61/87 = 70% = 7 poeng

7 POENG

7. Fullført videregående skole på normert tid

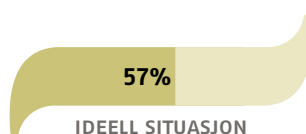
	elever med innvandrerbakgrunn	elever i alt
2001-KULLET	44%	57%
2000-KULLET	44%	56%

Kilde: SSB

MÅL: Lik fullføringsgrad for elever med og uten innvandrerbakgrunn
MÅLOPPNÅELSE: 44/57 = 77% = 8 poeng

8 POENG

«Målet er ikkje å få like mange menn og kvinner i alle yrka, men å bryte med dei synlege og usynlege barrierane som hindrar jenter og gutar i å ta utradisjonelle val. Likestilling er like viktig for gutar som for jenter, og tiltaka må rettast inn mot begge gruppene.»

Kunnskapsdepartementet i Handlingsplan for likestilling, april 2008

Videregående opplæring

Flest gutter dropper ut

Flere jenter enn gutter fullfører videregående skole. 73 prosent av guttene som begynte på allmennfaglig studieretning i 2001 fullførte på normert tid, sammenlignet med 80 prosent av jentene. Tilsvarende tall for yrkesfaglig studieretning var 31 prosent for guttene og 49 prosent for jentene. Jenter oppnår i gjennomsnitt bedre karakterer enn gutter i alle fag på ungdomsskoletrinnet, med unntak av kroppsøving.

Elever med innvandrerbakgrunn bruker lenger tid, og færre fullfører videregående skole, sammenlignet med gjennomsnittet for alle elevene. Tendensen er sterkest for gutter som går på yrkesfag. Med personer med innvandrerbakgrunn, menes førstegenerasjons innvandrere og personer som er født i Norge av to utenlandske foreldre. Over halvparten (55 prosent) av gutter med innvandrerbakgrunn som tar yrkesfag, slutter underveis. Til sammenligning slutter 33 prosent av gutter uten innvandrerbakgrunn.

Jenter som er født i Norge av innvandrerforeldre, fullfører yrkesfag på normert tid i noe større grad enn jenter uten innvandrerbakgrunn.

Elever som begynte på videregående skole i 2001

I prosent
Kilde: SSB

		FULLFØRT PÅ NORMERT TID		SLUTTET UNDERVEIS	
		GUTTER	JENTER	GUTTER	JENTER
YRKESFAG	Innvandrere	21	38	55	33
	Norskfødte med innvandrerforeldre	22	57	39	19
	Uten innvandrerbakgrunn	32	50	33	22
ALLMENN FAG	Innvandrere	47	56	25	17
	Norskfødte med innvandrerforeldre	60	71	12	8
	Uten innvandrerbakgrunn	76	82	6	4

TABELL 1.1

+++++

«Jentene har fått den statusen at de MÅ få seg en utdanning, at de ikke må slutte på skolen for å gifte seg. Det er ikke samme fokus på guttene.»

Representant Fuat Karatepe i Bjerke ungdomsbyråd til Aftenposten
22. september 2008

«Erfaringen er at skolene og lærerne ofte har et for lavt ambisjonsnivå både knyttet til egeninnsats overfor minoritetselever og til resultatene for disse elevene.»

Leder Rita Kumar i Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene til Aftenposten
22. september 2008

«Gapet mellom gutters og jenters karakterer på ungdomsskoletrinnet er blitt dobbelt så stort i år – i jentenes favør. Dette viser ferske tall fra SSB og Nova. Færre gutter fullfører videregående skole, og færre tar høyere utdanning. Utviklingen er urovekkende, og krever både analyse og konkrete tiltak.»

Lederartikkel i Aftenposten
17. oktober 2007

Foreldrenes utdanningsnivå har betydning for om eleven fullfører videregående opplæring. Mens 89 prosent av elevene som har foreldre med høyere utdanning, fullfører, er det bare 46 prosent av elevene med foreldre som kun har grunnskole, som fullfører (SSB). Når karakterene fra grunnskolen er de samme, og foreldrenes utdanningsnivå er likt, fullfører elever med innvandrerbakgrunn videregående skole i større grad enn elever uten innvandrerbakgrunn.

Elever med innvandrerbakgrunn har mindre tilgang til praksisplasser og lærlingplasser enn andre (Kunnskapsdepartementet).

Kjønnsdelt yrkesfag

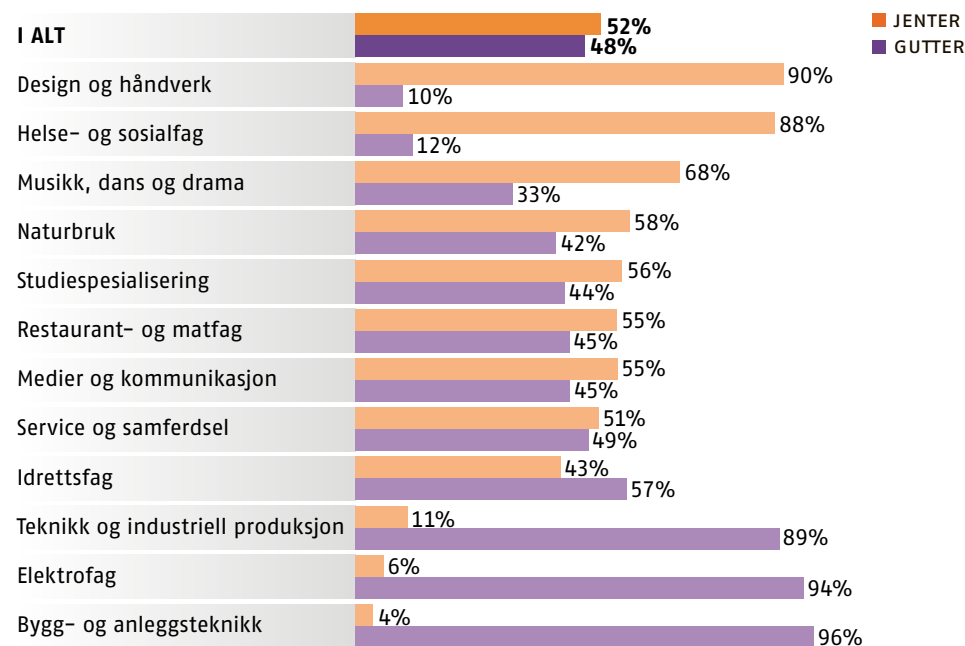
De yrkesrettede fagene innenfor videregående opplæring, er kjønnsdelte. Særlig gjelder dette helse- og sosialfag, design og håndverk, elektrofag og bygg- og anleggsteknikk. På helse- og sosialfag har andelen jenter vært om lag 90 prosent siden begynnelsen av 1990-tallet. Motsatt er det på elektrofag, hvor jenteandelen har holdt seg jevn på rundt 5 prosent i samme tidsrom.

Elever som velger utradisjonelle linjer, avbryter skolen oftere enn andre. Dette gjelder både jenter og gutter.

Kjønnsfordeling i videregående opplæring, yrkesfag

Skoleåret 2006–2007

Kilde: SSB

FIGUR 1.2

+++++

«Gutter gjør det dårligere enn jenter på skolen, og for at dette skal bli bedre, må fedre engasjere seg mer enn de gjør i dag.»

Professor Thomas Nordahl i Aftenposten 4. januar 2008

«Kva er gale med at jentene er flinkast? Sjukeliggjøringa av jenter sin suksess i skulen bør stansa.»

Lærer Leif Tore Sædberg ved Dalane videregående skule i Dagbladet 4. september 2007

MOR TAR SKOLEN

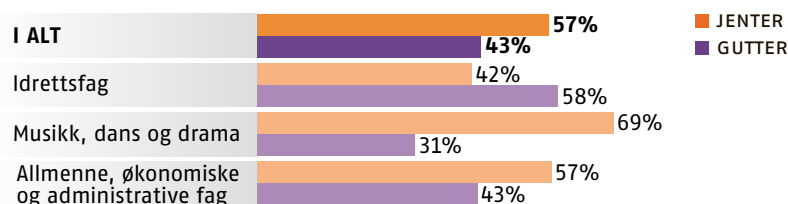
Aften har gjort en uformell undersøkelse blant 10 barnehager og grunnskoler i Oslo, og tendensen er klinkende klar: 78 prosent av foreldrekontaktene og FAU (Foreldrerådets arbeidsutvalg) – medlemmene er mødre, 22 prosent fedre.

Kilde: Aftenposten, 4. januar 2008

Kjønnsfordeling i videregående opplæring, allmennfag

Skoleåret 2006–2007

Kilde: SSB

FIGUR 1.3

Utdanningsnivå i befolkningen

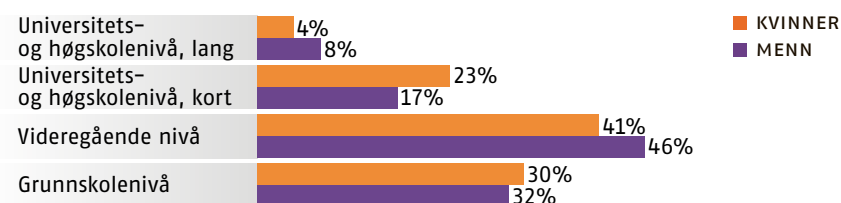
Flest kvinner tar høyere utdanning

Fortsatt er det flere menn enn kvinner i befolkningen som har lang utdanning. Dette er imidlertid i ferd med å endre seg. I dag er det flere kvinner enn menn som studerer ved høyskoler og universiteter.

Høyeste fullførte utdanning

I prosent, 2007

Kilde: SSB

FIGUR 1.4

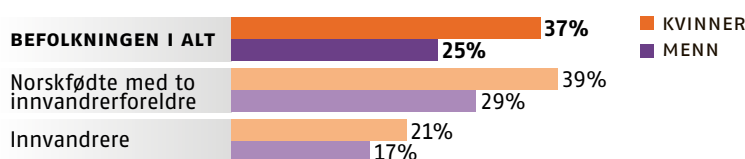
Innvandrerkvinner tar oftere utdanning

Norskfødte med to innvandrerforeldre tar i gjennomsnitt oftere høy utdanning enn befolkningen i alt. Flere kvinner enn menn tar høyere utdanning. Dette gjelder for alle befolkningsgrupper, og på alle utdanningsnivåer. Den største kjønnsforskjellen er i hele befolkningen hvor 37 prosent av kvinnene tar høyere utdanning sammenlignet med 25 prosent av mennene.

Studenter i høyere utdanning

Alderskullet 19–24 år, i prosent, 2006

Kilde: SSB

FIGUR 1.5

NATURFAG POPULÆRT BLANT MINORITETER

Elever med etnisk minoritetsbakgrunn har sterkere motivasjon for å mestre og gjøre det bra i naturfag enn majoritets elever, de synes også at faget er mer interessant. Det viser en undersøkelse basert på tall fra fem videregående skoler i Oslo.

Kilde: Tidsskrift for ungdomsforskning 30. oktober 2007

Universitet og høgskole

Flere kvinner på mannsdominerte studier

Kvinneandelen blant studentene har økt de siste 30 årene. I 1980 var 48 prosent av studentene innen høyere utdanning kvinner sammenlignet med 63 prosent i 2007.

Stadig flere kvinner studerer fag som tidligere har vært dominert av menn, som for eksempel økonomiske og administrative fag. Her har kvinneandelen økt fra 25 prosent i 1980 til over 50 prosent i dag. Innen naturvitenskapelige og tekniske fag er det også en større kvinneandel enn før. En tredjedel av studentene på disse fagfeltene er nå kvinner. Økningen i andelen kvinner på medisinstudiet har vært markert, og andelen kvinnelige leger økte fra 12 prosent i 1970 (NOU 2008:6, Kjønn og lønn) til 36 prosent i 2005 (Den norske legeförening).

Uteksaminerte kandidater etter institusjonstype og kjønn

I prosent

Kilde: Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste 2007

	KVINNER	MENN
Statlige høgskoler	67	33
Universiteter	59	41
Private høgskoler	62	38
Vitenskapelige høgskoler	45	55
Kunsthøgskoler	63	37
I alt	63	37

TABELL 1.6

+++++

«For få jenter velger realfag. Vi må bli flinkere til å vise realfagenes feminine sider. Verden ville bli et bedre sted med flere kvinnelige ingeniører.»

Forsker Camilla Schreiner til nettmagasinet Familia 1. juli 2008

Færre mannlige sykepleierstudenter

Blant de som valgte sykepleierstudiet i 2008, var 12 prosent menn, mens tilsvarende andel for førskolelærerstudiet var 13 prosent. Det har blitt færre mannlige søkere både til sykepleier-, førskolelærer- og allmennlærerstudiet i løpet av de tre siste årene.

Søkere til høgskoleutdanning

Førstevalg i prosent

Kilde: Samordna opptak

Sykepleierstudiet

	KVINNER	MENN
2008	88	12
2007	87	13
2006	85	15

TABELL 1.7

+++++

Førskolelærerstudiet

	KVINNER	MENN
2008	87	13
2007	85	15
2006	86	14

TABELL 1.8

Allmennlærerstudiet

	KVINNER	MENN
2008	72	28
2007	70	30
2006	68	32

TABELL 1.9

Ikke tilgjengelig for alle

For at personer med nedsatt funksjonsevne skal ha lik rett til utdanning, er det viktig at utdanningsinstitusjonene er fysisk tilgjengelige. Statsbygg har dokumentert at svært få av dagens bygninger på høgskoler og universiteter er tilgjengelig for alle. Barrierene er blant annet dørterskler, for smale og tunge dører samt mangel på heiser.

Fra januar 2009 trer den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven i kraft. Tilgjengelighetsloven innebærer blant annet en plikt til universell utforming for virksomheter som henvender seg til allmennheten. Dette betyr ikke at hele bygget må være universelt utformet, men at hovedløsningene skal være slik at så mange som mulig kan bruke dem (Odelstingsproposisjon nr. 44 (2007–2008)). Universell utforming betyr at løsninger må planlegges ut fra mangfoldet i befolkningen. Skoler og barnehager skal for eksempel tilrettelegges på en slik måte at også personer med nedsatt funksjonsevne kan bruke bygget.

Kravet om universell utforming omfatter nye bygninger, nye uteområder fra 2010, og nye transportmidler fra 2009. Det stilles krav til universell utforming av ny IKT fra 2011 og eksisterende IKT fra 2021.

TILGJENGELIGHET FOR ALLE

Institusjonene er etter hvert blitt kjent med kravet om universell utforming av læringsmiljøet, men hovedinntrykket er at mange strever med å få tak på begrepets innhold. For mange læresteder handler det fremdeles om «tilrettelegging for funksjonshemmede», i stedet for «tilgjengelighet for alle». Lærestedene må innse at det er normalt at en viss andel av befolkningen har ulike funksjonsnedsettelse.

Kilde: Statusrapport 07, Nasjonalt dokumentasjonsenter for personer med nedsatt funksjonsevne

Forskning og vitenskapelige stillinger

Få kvinnelige professorer

Jo høyere opp i akademia, desto færre kvinnelige ansatte i vitenskapelige stillinger. Kvinneandelen blant professorene har økt fra 2006 med ett prosentpoeng til 18 prosent i 2007. Halvparten av doktorgradsstipendiatene i 2007 var kvinner.

Kvinneandel i vitenskapelige stillinger

Utvalgte stillinger ved universiteter og høgskoler, 2005–2007, i prosent

Kilde: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

	2007	2006	2005
Professorer	18	17	17
Professor II	15	13	13
Førsteamanuensis/-lektor	36	34	32
Amanuensis/høgskole- og universitetslektor	56	55	54
Post doktor	42	42	43
Stipendiat	50	49	47

TABELL 1.10

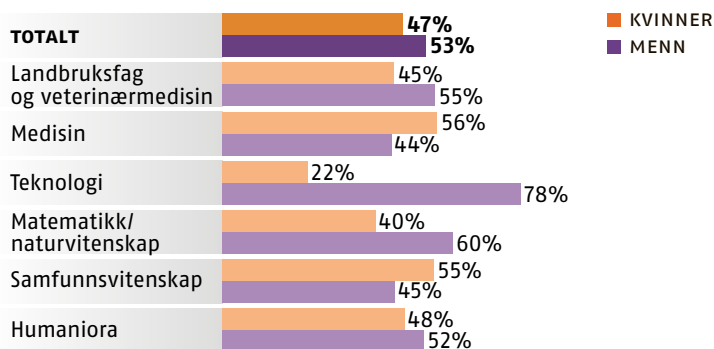
+++++

Flere kvinnelige doktorander

Nesten halvparten (47 prosent) av de som avla doktorgrad i første halvår 2008, var kvinner. Det er stor forskjell på fagområdene. Kvinner utgjorde 56 prosent av de som disputerte innen det medisinske fagområdet og samfunnsvitenskap. I teknologi var én av fem kvinner. Hver fjerde doktorgrad avlegges av personer med utenlandsk statsborgerskap.

Doktorgrader etter kjønn og fagområde, 2008

Kilde: NIFU STEP

FIGUR 1.11

70 prosent av forskningsmidlene fra Norges forskningsråd går til mannsdominerte forskningsområder. 26 prosent av totalt antall søknader til Forskningsrådets programmer i 2007, var fra kvinnelige prosjektledere. Tildelingen av midler var i tråd med kjønnsfordelingen på søkerne (Norges forskningsråd).

KVINNER VIL, MENN FÅR

47 prosent av kvinnene svarte i begynnelsen av doktorgradsløpet at de ønsket en karriere innenfor universitet og høyskole, mens 40 prosent av mennene svarte det samme. Likevel får menn i større grad enn kvinner fast stilling innenfor universitet og høyskole, etter endt doktorgrad og relevant arbeid.

Kilde: NIFU STEP rapport 19/2008
Karriereløp i Akademia

«Vi mener at fagstaben blir dårligere hvis man har skjev kjønnsbalanse, og at det dermed må være lov å bruke lønn for å tiltrekke seg kvinner.»

Professor Victor Norman ved
Norges Handelshøyskole til
Dagsavisen 28. januar 2008

GJENINNFØRER ØREMERKING

Enkelte fagretninger har fremdeles langt igjen når det gjelder kvinners deltakelse innen høyere akademiske stillinger.

– Naturvitenskapene og de teknologiske fagene henger spesielt langt etter. Disse fagene er noen av de viktigste for oss i tiden framover, og vi må klare å gjøre oss nytte av all den hjernekraften vi har, sier statsråd Tora Aasland.

Statsråden lover gjeninnføring av øremerkede vitenskapelige stillinger til kvinner i 2009.

Kilde: Universitas 5. september 2008

Utdanning og sysselsetting

Utdanning er viktig, men ikke nok

17 prosent av personer med nedsatt funksjonsevne har utdanning på høgskole- og universitetsnivå (SSB). I hele befolkningen har 25 prosent utdanning på dette nivået. Ut fra registrerte henvendelser til utdanningsinstitusjonenes rådgivningstjenester, ser det ut til at antallet studenter med nedsatt funksjonsevne øker (Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne).

Generelt er det sammenheng mellom utdanningsnivå og sysselsetting. Jo høyere utdanning en person har, desto større sannsynlighet er det for at vedkommende har arbeid. Når det gjelder personer med nedsatt funksjonsevne, er sysselsettingsprosenten dobbelt så høy for de med høy utdanning som for de med lav utdanning. Sammenhengen mellom utdanningsnivå og arbeid er sterkere for personer med nedsatt funksjonsevne enn for befolkningen som helhet. Til tross for dette, er personer med nedsatt funksjonsevne, uansett utdanningsnivå, sjeldnere i arbeid enn resten av befolkningen (SSB).

Syssele i alt og syssele med nedsatt funksjonsevne, etter utdanningsnivå

Prosent av alle i hver gruppe, 2008

Kilde: SSB

	SYSSELSATTE MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE	SYSSELSATTE I ALT
Ungdomsskolenivå	33	60
Videregående nivå	50	81
Univ. og høgskolenivå (1–4 år)	64	88
Univ. og høgskolenivå (over 4 år)	64	92

TABELL 1.12

TOPPNOTERING

Statsråd Tora Aasland – for gjeninnføring av øremerkede vitenskapelige stillinger til kvinner i 2009. Dette er nødvendig for å få forgang i kvinners deltagelse innen høyere akademiske stillinger.

BUNNOTERING

EF Språkreiser – som nekter å sende en student på språkreise til Tyskland. Byrået tror ikke at det klarer å finne en vertsfamilie til henne fordi hun har diabetes. Studenten har hatt diabetes i ti år, og sykdommen er under kontroll. – Det verste som skjer, er at jeg blir litt skjelven, sier hun til avisa Østlendingen.

OMBUDET MENER

Tradisjonelt utdanningsmønster bør brytes

De unge velger tradisjonelt når det gjelder utdanning. Dette bidrar til å opprettholde det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. For å bryte mønsteret, må myndighetene arbeide aktivt for å få de unge til å ta utradisjonelle utdanningsvalg.

Jenter og gutter som velger utradisjonelle fag, avbryter ofte utdanningen. Det kan tyde på at det er vanskelig for den enkelte å bryte med rådende strukturer og forventninger. Elever må ha kunnskap om likestilling og må få støtte til å ta utradisjonelle utdannings- og yrkesvalg.

TILTAK

- + Kunnskap om likestilling og problematikken i tilknytning til kjønnsradisjonelle utdannings- og yrkesvalg må prioriteres i lærerutdanningen slik at lærere og utdannings- og yrkesrådgivere kan formidle kunnskapen videre til elevene.
- + Kunnskapsdepartementet må kartlegge hvorfor gutter og jenter som velger utradisjonelt, faller fra, og iverksette konkrete tiltak for å hindre slikt frafall.
- + Innføre positiv særbehandling ved opptak til studier.

Altfor mange gutter dropper ut av skolen

Det er systematiske skjevheter med hensyn til hva elevene får med seg av kunnskap gjennom skolen. Forskning viser at sosial bakgrunn og kjønn har betydning for skoleprestasjoner. Det er viktig at skolen gir elevene like muligheter. Den høye andelen gutter med innvandrerbakgrunn som ikke fullfører videregående skole, er et tegn på at undervisningen ikke i tilstrekkelig grad er tilpasset den enkelte elevs eller lærlings forutsetninger og evner. Elever som er i faresonen for å droppe ut av skolen, må følges opp.

TILTAK

- + Videregående skoler må ha gode rutiner og systemer for å reagere og handle på bakgrunn av faresignaler om frafall. Videre må det satses på å bringe de som allerede har droppet ut av skolen, tilbake i opplæringsløpet.
- + Nyankomne flyktninger og innvandrere som begynner midt i utdanningsløpet, må få undervisning etter behov og tett individuell oppfølging.
- + Alle elever må sikres like muligheter til praksisplass og lærlingplass. Det bør gis større lærlingtilskudd til bedrifter som arbeider aktivt for å gi elever med innvandrerbakgrunn lærlingplasser på linje med andre elever.

Skolen skal være for alle

For personer med nedsatt funksjonsevne er det en klar sammenheng mellom utdanning og arbeid. Derfor er det viktig at personer med nedsatt funksjonsevne har de samme reelle mulighetene til utdanning som alle andre.

For at personer med nedsatt funksjonsevne skal ha lik rett til utdanning, er det viktig at utdanningsinstitusjonene er fysisk tilgjengelige. Tilfeldigheter med hensyn til lærestedets tilgjengelighet og tilrettelegging, kan ikke være avgjørende for hvilken utdanning personer med nedsatt funksjonsevne kan ta.

Mangel på fysisk tilgjengelighet, og sykdom hos den enkelte, kan føre til dårligere studieprogresjon for personer med nedsatt funksjonsevne. Det er viktig med gode studiefinansieringsordninger som tar hensyn til dette.

Attføringsregelverket må tilpasses unge mennesker med nedsatt funksjonsevne i høyere utdanning. I dag gis yrkesrettet attføring kun unntaksvis til utdanning utover tre år, til tross for at dette øker sannsynligheten for å få arbeid.

TILTAK

- + Myndighetene må sørge for at utdanningsinstitusjonene er tilgjengelige for alle.
- + Lånekassen må bedre studiefinansieringsordningene slik at studenter som forsinkes i studiene på grunn av nedsatt funksjonsevne, ikke risikerer å sitte igjen med et høyere studielån enn andre.
- + Personer med nedsatt funksjonsevne må gis rett til yrkesrettet attføring for studier med varighet utover tre år.

Akademia har et kvinneunderskudd

Det er få kvinner i vitenskapelige stillinger, til tross for at rekrutteringsgrunnlaget er godt. Kvinneandelen blant amanuenser og lektorer er 56 prosent. 47 prosent av doktorgrader avlagt i. halvår 2008 er tatt av kvinner. Likevel er kun 18 prosent av professorene kvinner.

TILTAK

- + Universitetene må kartlegge likestillingstilstanden når det gjelder ansettelser, lønn og karrieremuligheter og på dette grunnlaget lage en plan med tiltak for å rette opp skjevheter.
- + Norges forskningsråd bør gi likestillingsføringer på forskningsmidler som tildeles, blant annet til universitetene. Det er en del av Forskningsrådets aktivitetsplikt å arbeide aktivt for likestilling i academia. Forskningsrådet bør videre følge opp om likestillingsføringene blir fulgt.
- + For å sikre kjønnsbalanse, må universiteter og høyskoler bruke mulighetene til positiv særbehandling som ligger i likestillingsloven i dag. Loven gir adgang til å oppfordre spesielt til å søke, bruke moderat kvotering samt bruke kvalifiserings- og sluttføringsstipend for både menn og kvinner der hvor det ene kjønn er underrepresentert.

